

VERIFICĂRI ȘI EXCLUDERI ALE UNOR CADRE DE PARTID FEMEI DIN PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN ÎN ANII '50. (STUDIU DE CAZ: JUDEȚELE MARAMUREȘ ȘI SATU MARE)

Robert C. Tokolyi*

Abstract: *This article it is dedicated to the issue of communist party verifications of women party members during the '50s, in the N-V counties of Transylvania. It is a fact that during this verifications made by the Romanian Communist Party, many of those checked were women. Our study cases are focused on Maramures and Satu Mare counties where we have found many informations in archival documents about how the verifications of the local women organizations were applied. Also, the documents are referring to how some women were excluded from the party, the general atmosphere during those inspections, the reactions of some women to the allegations that were made upon them. We believe that through our approach, we bring a contribution to knowledge a less documented topic by the historiography dedicated to the communist period.*

Keywords: *Maramureș, Satu Mare, women organization, party members verifications, Romanian Communist Party.*

1. Epurările din perioada 1945-1948 în Nord Vestul Transilvaniei.

Verificarea membrilor de partid demarată în între anii 1948-1950 și eliminarea cadrelor care, din diferite motive nu corespundeau standardelor impuse de Partidul Comunist, nu este altceva decât ultima etapă dintr-un lung șir de verificări și epurări efectuate de regimul comunist asupra unor categorii socio-profesionale care însumau în cele din urmă întreaga societate.

În România epurarea a început imediat după 23 August 1944, când guvernul Sănătescu a elaborat la 7 octombrie decretul lege 486 privind purificarea administrațiilor publice. Acest decret a fost modificat după ce Pătrășcanu a preluat conducerea Ministerului Justiției, prin decretul lege 594/23 noiembrie 1944 care lărgea considerabil sfera procesului de epurare¹. În februarie 1945 a venit o altă măsură de acest gen și anume legea pentru epurarea presei. După ce Groza a devenit primul ministru al României, guvernul său a anunțat imediat intenția sa de epurare a societății românești. Se pare că prima declarație în acest sens a făcut-o Groza însuși la Cluj în data de 13 martie 1945 la o ședință festivă a Consiliului de Miniștri².

---

* Doctorand, Institutul de Istorie „George Barițiu” Cluj Napoca al Academiei Române; email: robert_thokoly@yahoo.com

¹ Ion Zainea, Mihai Drecin, Corneliu Crăciun, Antonio Faur, Gabriel Moisa, Augustin Țărău, Nicolae Mișu, *Democrație Occidentală și Democrație Populară: evoluția spectrului politic în nord vestul României 1944-1950*, Oradea, Edit. Universității din Oradea, 2004, p. 314.

² *Ibidem*, p. 315.

La 29 martie 1945, guvernul a emis legea 217 pentru purificarea administrațiilor publice. Această lege specifica foarte clar care sunt categoriile de funcționari ce puteau fi epurați: care au sprijinit și activat pentru instaurarea regimurilor dictatoriale, care au colaborat cu regimurile fasciste, care au activat ca legionari sau în alte mișcări cu caracter fascist, care au manifestat în timpul serviciului sau în afara programului de muncă o atitudine antidemocratică, care au comis crime sau alte forme de delict, acte de teroare etc. Această lege trebuia aplicată până la data de 1 iunie 1945³.

La 2 mai 1945 a fost emis decretul lege 364 pentru retragerea unor anumite publicațiuni periodice și neperiodice, reproduceri grafice și plastice, filme, discuri medalii și insigne metalice. La 30 mai, decretul 419 extindea prevederile legii 217 asupra salariaților Societății Române de Radiodifuziune. La 21 iulie prin decretele 579 și 580 prevederile erau extinse și asupra Societății Anonime Române de Telefoane și asupra Societății Liniilor Aeriene Române Exploatate de Stat.

La 31 iulie prin decretul 627 este purificat Colegiul Arhitecților, la 13 august 1945 prin decretul 659 este epurat personalul artistic de la Opera Română din București, iar la 17 noiembrie 1945, legea 217 a fost extinsă și asupra personalului din industria cinematografică⁴.

Toate aceste măsuri au fost extinse și asupra Transilvaniei prin decretul 260 din 4 aprilie 1945 însă după recuperarea provinciei, epurarea s-a derulat în cadrul procesului de reîncadrare administrativă a Ardealului de Nord. Pentru Transilvania, autoritățile de la București aveau în vedere debarasarea de funcționarii administrației hortiste care urmau să fie înlocuiți cu funcționari români. Totuși, încadrările urmau să fie făcute numai cu elemente verificate politic, prin urmare era necesară apartenența la formațiunile politice din FND. Planul guvernului de la București a fost dejucat până la Conferința de Pace din februarie 1947, de către vechile autorități. Funcționarii vechiului regim, sub cupola administrației sovietice, s-au transformat peste noapte în cei mai mari comuniști și pro-sovietici și au refuzat să plece, sperând până în ultima clipă că Ardealul va rămâne în cadrul Ungariei. Pe de altă parte a avut loc și o predare de ștafetă dar tot unor funcționari maghiari. Faptul că guvernul Groza a recunoscut aceste schimbări ca fiind viabile au nemulțumit pe românii ardeleni, care, în aceste condiții și-au căutat protecție în cadrul vechilor partide PNT și PNL. Întrucât majoritatea țăranilor, funcționarilor și intelectualilor români din Transilvania erau membrii ai partidelor istorice, epurării atât de necesare în această provincie i s-a deturnat sensul, primii vizați fiind maniștii reacționari⁵.

---

³ *Ibidem*, p. 316.

⁴ *Ibidem*, p. 317.

⁵ *Ibidem*, p. 318-319.

În județele Bihor, Sălaj, Satu Mare și Maramureș procesul de epurare a fost început de către autoritățile sovietice imediat după preluarea controlului asupra acestei regiuni. Epurarea inițiată de ruși viza numai componenta politică. În consecință, au fost cerute instituțiilor publice liste cu toți funcționarii și opțiunile politice ale acestora. Pentru a scăpa de purificare, funcționarii maghiari, simpatizanți ai unor grupări de extremă dreaptă, au încercat să se recicleze intrând rapid în Partidul Comunist sau în alte organizații fidele comuniștilor. Făcând propagandă prosovietică dar profitând de încetineala cu care refugiații români se întorceau acasă, acești funcționari maghiari au preluat conducerea tuturor instituțiilor administrative, poliție, justiție etc. conducerea partidelor de stânga, dând impresia că aici era un fel de „stat în stat”. Mai mult decât atât, după revenirea Ardealului în hotarele României, aceștia, constituiți în FND local au solicitat Bucureștiului să nu hotărască nimic în această regiune fără consultarea vechilor autorități aflate aici la conducere⁶.

Funcționarii vechiului sistem hortist au rămas în funcție și au devenit principalii artizani ai epurării inițiate de guvernul de la București. Ei continuau să facă propagandă în favoarea autonomiei provinciei, au trecut la înlocuirea primarilor la sate, au fost înlocuiți intelectualii, mai ales profesorii de liceu, care fiind maniști refuzau sau se înscriau forțat în FND. Mai mulți fruntași locali ai țărăniștilor au fost arestați la îndemnul maghiarilor etc. Marii lideri politici, Iuliu Maniu dar și Lucrețiu Pătrășcanu, constatau cu stupeoare în vara anului 1945 faptul că maghiarii făceau ce doreau în Ardealul de Nord, că nu foloseau deloc limba română în instituții, ignorau complet pe români și însemnele românești și că nu ascultau decât de autoritățile de la Budapesta care le vindea în continuare iluzii⁷.

În ciuda tuturor acestor avertismente, guvernul a decis ca primii epurați să fie reprezentanții guvernărilor anterioare. Astfel, s-a început cu îndepărtarea din funcții a primarilor și viceprimarilor din orașele reședințe de județ în martie 1945. În aprilie 1945 Ministerul de Interne a numit în cele patru județe nordice prefecti fideli regimului. În fiecare județ a luat naștere o comisie de epurare alcătuită din reprezentanții partidelor și organizațiilor FND, care urmau a decide împreună cu prefectul în legătură cu încadrările personalului administrativ. Această comisie de epurare avea dreptul de a apela la delatori din societate, toți cei care aveau ceva de mărturisit în legătură cu o persoană fiind încurajați să facă denunțuri în scris, sub semnătură proprie⁸. Comisiile acestea aveau în vedere trei criterii: cetățenia, orientarea politică și competența. În legătură cu funcționarii din județ, comisia din Bihor a luat hotărârea, pe care au transmis-o ministrului, de a menține încă trei luni ca diurniști pe funcționarii maghiari care nu s-au întors încă în țara de origine. Cei

---

⁶ *Ibidem*, p. 319-320.

⁷ *Ibidem*, p. 321-322.

⁸ *Ibidem*, p. 322-323.

epurați își păstrau posturile până când comisia își va da o hotărâre definitivă fiind tratați ca personal peste necesar însă păstrându-și toate drepturile bugetare. Același lucru se întâmpla și în județul Satu Mare, unde primarul orașului Satu Mare îi împiedica pe funcționarii care doreau să plece în țara lor, asigurându-i că decretul respectiv va fi schimbat. Guvernul a cedat presiunii grupurilor maghiare și în județul Sălaj unde noul prefect, Virgil Câmpianu a dat dispoziție să fie schimbați toți notarii și pretorii români și să fie înlocuiți cu unguri, motivul fiind faptul că cei destituiți nu îmbrățișau vederile politice ale guvernului de la București⁹.

Încet, încet toți foștii funcționari hortiști au fost eliminați. Au fost numiți noi primari în marile orașe din nordul Transilvaniei care pentru a arăta guvernului cât sunt de fideli politicii statului român au trecut la licențierea unui număr mare de funcționari din serviciul primăriilor. La Oradea, din Primărie au fost eliminați 114 funcționari în iulie 1945, iar la Satu Mare epurarea s-a făcut în două tranșe în primăvara lui 1945 și în toamna aceluiași an. Prin decretul 605/10 iulie 1945 noii prefecti au primit dreptul de a numi noi primari în localitățile rurale și orașele nereședință. Se specifică faptul că cei care vor candida pentru funcția de primar trebuiau să fie numiți prin decizie de către prefect iar cei care candidau pentru funcția de ajutor de primar trebuiau confirmați de pretori. Confirmarea pe posturi urma să se facă numai de către comunitățile locale, la care vor lua parte și reprezentanții organizațiilor politice prezente în guvern¹⁰.

În decembrie 1945, Ministerul de Interne a cerut reluarea procesului de epurare, astfel că, în cele patru județe au luat naștere din nou comisii de epurare. La începutul anului 1946, pentru a impulsiona plecarea maghiarilor din țară, Ministerul de Interne a dispus evacuarea orașelor cu cei stabiliți aici după 30 august 1940. După ce în guvern au fost acceptați și reprezentanți ai partidelor istorice, acesta a trecut din nou la schimbarea prefectilor, cei schimbați fiind epurați. Pe tot parcursul anului 1946, în contextul alegerilor, epurările, în special în administrație, au continuat. La jumătatea anului 1946, în cele patru județe din nord-vestul Transilvaniei au fost schimbați cu începere din martie 1945, 483 de primari, 418 viceprimari, 336 ajutoți de primari în mediul rural, 244 notari¹¹.

Consecințele epurărilor pe criterii politice asupra administrației locale s-au resimțit imediat după alegerile din noiembrie 1946, când guvernul a făcut o evaluare a situației. Prefecturile celor patru județe raportau starea proastă a sistemului administrativ, lipsa de disciplină a funcționarilor etc. Tot cu ocazia acestor rapoarte au fost identificate noi categorii de dușmani, și anume membrii ai organizațiilor democratice dar care promovau ideile partidelor istorice¹².

---

⁹ *Ibidem*, p. 323-324.

¹⁰ *Ibidem*, p. 324-325.

¹¹ *Ibidem*, p. 327-330.

¹² *Ibidem*, p. 338.

În această situație, guvernul a trecut din nou la schimbări, fiind schimbați din funcție prefectii cu care, guvernul a organizat în ianuarie 1947 o conferință în cadrul căreia aceștia au primit noi dispoziții și lămuriri cu privire la curățirea administrației de elemente necorespunzătoare, cerându-li-se să aplice prevederile cu severitate și conștiinciozitate. Pe baza noilor directive, consiliile politice județene Maramureș, Satu Mare și Sălaj au trecut la fapte.

Toate cele trei județe au trecut imediat la înlocuirea unor primari și viceprimari. Deoarece procesul decurgea prea lent, Ministerul de interne a dispus în februarie 1947 verificarea tuturor primarilor și înlăturarea celor care nu corespundeau. Acest ordin a fost imediat prelucrat în consiliile politice ale celor patru județe. Drept urmare, pe tot parcursul anului 1947 asistăm la un val întreg de verificări și eliminări de primari. Fruntaș al valului de schimbări a fost Consiliul Politic al Județului Bihor urmat de Sălaj, Maramureș și Satu Mare. Celor revocați din funcție, deși erau reprezentanți ai BPD li s-a imputat lipsa de inițiativă, lipsa de activitate, de autoritate sau corectitudine dubioasă etc¹³.

Epurările au cuprins și alte categorii socio-profesionale, identificate în urma alegerilor din 1946: notarii, cadrele didactice, preoții, medicii, militarii și jandarmii. S-au întocmit evidențe cu toți aceia care manifestau atitudini dușmănoase față de regim¹⁴.

Pe parcursul anilor 1947 și 1948 purificarea administrației publice a continuat, fiind extinsă la nivelul unor categorii de funcționari care scăpaseră anterior. La baza noilor concedieri au stat noi acte normative care prevedeau comprimarea personalului și reducerea cheltuielilor de personal. Totodată, prin intrarea în vigoare a tratatului de pace cu URSS, la 15 septembrie 1947, însemna pentru România reconsiderarea obligațiilor privind lichidarea tuturor rămășițelor fasciste, reacționare, legionare sau din PNȚ, care subminau temelia statului democratic și desfășurau propagandă ostilă față de URSS¹⁵.

Pentru comprimările din aparatul administrativ se vor ține cont de două elemente esențiale: capacitatea profesională și incapacitatea politică, care trebuia verificată și dovedită, în caz contrar simplele deducții nu puteau fi luate în considerare. Comprimarea va avea efect asupra a două categorii de funcționari: exteriori și funcționarii administrativi locali. Funcționarii din serviciile exterioare ale MAI erau subprefecții, pretorii și notarii, pentru care urma a funcționa o comisie pe lângă MAI, iar funcționarii administrativi locali erau funcționarii județeni și comunali pentru care urma a funcționa o comisie pe lângă prefectura județului. Comprimarea funcționarilor trebuia finalizată până la 30 iunie 1947¹⁶.

---

¹³ *Ibidem*, p. 339-345.

¹⁴ *Ibidem*, p. 346-347.

¹⁵ *Ibidem*, f. 351.

¹⁶ *Ibidem*, p. 351.

Potrivit dispozițiilor și reglementărilor, în vederea comprimării personalului, în toate prefecturile și primăriile din țară s-au înființat comisii de propuneri pentru licențiere, instituite prin decizii ale prefectilor și primarilor. Puteau fi propuși pentru licențiere funcționarii:

- care după 23 august 1944 au fost suspendați din serviciu;
- care prin randament și moralitate scăzută îngreunează mersul serviciului sau ating prestigiul corpului din care fac parte;
- cei care nu îndeplinesc nici un fel de atribuții de serviciu;
- cei pentru care nu există post în buget și sunt plătiți din fonduri globale sau fonduri asemănătoare¹⁷.

În toate instituțiile județene au fost declanșate epurările în urma cărora au fost eliminați zeci de funcționari. Majoritatea celor epurați erau funcționari care intraseră în serviciul administrativ în anul 1946, erau maghiari și făcuseră studii în Ungaria. În cursul anului 1948 a continuat acest proces de verificare a personalului administrativ.

Județul Sălaj raporta primul încheierea lucrărilor și transmitea la 21 septembrie 1948, tabele cu cei propuși pentru comprimare, cuprinzând pretori, secretari de pretură, notari și numeroși funcționari din prefectură, primării urbane și rurale. La 27 septembrie raporta o situație asemănătoare județul Satu Mare iar la 28 septembrie Maramureșul¹⁸.

Campania de verificări din acești ani a vizat și organizațiile politice, care pe parcursul anului 1948 și-au eliminat cadrele nesănătoase, exploatoare și dușmănoase. Toate aceste epurări, care au continuat până în anul 1952 au avut ca scop formarea unei noi elite, ai cărei membri erau educați înainte de război, mulți dintre ei erau de origine burgheză și unii din minoritățile naționale.

2. Verificările membrilor Partidului Muncitoresc Român între anii 1948-1952.

În perioada noiembrie 1948-aprilie 1950 a avut loc verificarea membrilor Partidului Muncitoresc Român, operațiune anunțată de Gheorghiu Dej în raportul politic prezentat la Congresul I al PMR din februarie 1948 și hotărâtă de Plenara CC al PMR din iunie 1948¹⁹. În opinia conducerii partidului verificarea trebuia să conducă la întărirea ideologică, politică și organizatorică a partidului și viza îmbunătățirea compoziției sociale a partidului și a organelor sociale prin eliminarea

---

¹⁷ *Ibidem*, p. 352.

¹⁸ *Ibidem*, p.363-369.

¹⁹ Almira Enuță, *Restructurarea Partidului Muncitoresc Român 1948-1952*, „Analele Sighet – Anul 1948. Instituționalizarea comunismului”, Fundația Academia Civică, 1998, p. 105; Nicoleta Ionescu-Gură, *Stalinizarea României. Republica Populară Română 1948-1950: transformări instituționale*, București, Edit. Bic All, p. 207.

unui număr mare de persoane care manifestau atitudini dușmănoase, înlocuirea acestora și promovarea în locuri de conducere a elementelor muncitorești care s-au evidențiat în munca politică sau în producție. Măsura a fost inspirată din istoria partidului comunist din URSS care își epurase structura în anii 30²⁰.

Verificarea cadrelor de partid era aplicată de Comisia Centrală de Verificare care avea în frunte pe Constantin Pârvulescu. Verificările au durat un an și jumătate. Până în iunie 1949 a fost verificat activul de partid din toate județele după care s-a trecut la verificarea membrilor de partid. Au fost exceptați de la verificare membrii CC al PMR pentru că erau aleși de Congresul PMR²¹.

Epurarea partidului a demarat cu aparatul CC și cu județele industriale. Comisiile care au verificat trecutul politic al membrilor de partid cu funcții de conducere în aparatul de partid și de stat, au fost prezidate de membri și supleanți ai CC al PMR. La începerea verificărilor 66% din activiștii CC erau foști ilegaliști sau aveau legături cu ilegalitatea. După verificări, 11,07% dintre acești au fost scoși din activitate, fiind propuși pentru înlocuire din funcția pe care o dețineau²².

Când au început verificările, compoziția socială a activului de partid a fost de 53% muncitori, 15% țărani muncitori și 31% elemente mic-burgheze. În urma excluderilor, numărul muncitorilor a crescut, în anul 1949, în aparatul de partid aceștia reprezentând circa 63%²³.

Pe tot parcursul operațiunii de verificare au funcționat 74 de comisii județene de verificare și 945 de subcomisii. Președinții comisiilor județene de verificare au fost recrutați dintre activiștii de bază și s-a încercat pe cât posibil ca aceștia să nu fie din județele sau zonele unde se făcea verificarea²⁴.

CC al PMR a elaborat directive pentru uzul președinților comisiilor județene de verificare în care erau arătate criteriile de excludere din partid. Primele vizate erau elementele exploatoare (chiaburi, speculanți, negustori, patroni, administratori de moșie). Urmau apoi persoanele care aveau activitate în organizațiile fasciste, elementele care participaseră la jafuri, asupra și crime împotriva populației sovietice, cei care manifestaseră atitudini dușmănoase după 23 august 1944, elementele șovine și antisovietice, social democrații considerați de dreapta. O altă categorie de verificați a fost cea a membrilor de partid care au refuzat să se implice, care nici cotizația nu și-o plăteau etc. Aceștia au reprezentat circa 8,76% din totalul exclușilor²⁵.

Măsura verificărilor și implicit cea a excluderilor era și una îndreptățită ca urmare a numărului mare de membri intrați în partid mai ales după 23 august 1944.

---

²⁰ Nicoleta Ionescu-Gură, *op.cit.*, p. 207.

²¹ *Ibidem*, p. 208.

²² *Ibidem*, p.208.

²³ *Ibidem*, p. 208.

²⁴ *Ibidem*, p. 208.

²⁵ *Ibidem*, p. 209.

Astfel, conform tuturor datelor oficiale, în anul 1944 numărul total al membrilor Partidului Comunist Român era de circa 1 000. Numărul acestora a crescut treptat dar foarte repede în același timp: în 1945 erau înregistrați circa 250 000 de membri, în ianuarie 1946 erau peste 320 000 membri, în iulie 1947 numărul a crescut la peste 700 000 membri iar la începutul anului 1948, după unificarea cu PSD cifra a explodat ajungându-se la numărul record de peste 1 milion de membri²⁶. Aceste intrări spectaculoase în partid s-au făcut nu din convingere, numărul efectiv al celor care au fost sinceri și s-au înscris din simpatie fiind foarte mic. Probabil că oportunismul, frica sau alte considerente au primat.

În noiembrie 1948 când a început verificarea, PMR avea puțin peste 900 000 de membri ca urmare a faptului că după unificarea cu PSD foarte mulți membri s-au retras. După epurare, partidul a rămas cu 720 146 membri, adică cu 78,87% din cei verificați, fiind excluși 192 881 (21,13%) din care 12,27% erau excluși pentru activitate dușmănoasă și diferite abateri grave, iar 8,76% pentru refuz de calitate de membru de partid prin neprezentare. 259 dintre verificați și excluși erau ilegaliști, ceea ce reprezenta 0,03%. Din totalul celor excluși 19,86% proveneau din PCR iar 25,71% din PSD²⁷.

După verificare, compoziția socială a partidului era următoarea: 42,51% erau muncitori, 57,49% elemente nemuncitorești. Compoziția națională după verificare: 81,68% români, 11,34% maghiari, 3,54% evrei, 2,05% slavi. Din punct de vedere al compoziției partidului după sexe, 80,94 erau bărbați iar 19,06% femei²⁸.

După ce verificările au fost încheiate, organizațiile de partid au primit din partea conducerii sarcina permanentă de a micșora numărul elementului așa zis mic-burghez pentru că Gheorghiu Dej considera că fiind un partid de clasă, elementul proletar trebuia să predomină. Având la bază acest deziderat, în perioada iulie 1950- mai 1954 au fost excluși din partid 61 519 membri. Dintre aceștia, peste 10 000 erau muncitori, 28 309 țărani și 22 483 alte categorii. Foarte multe excluderi s-au făcut nestatutar, adică fără știrea celor care au fost excluși, alții au fost schimbați sau dați afară din funcțiile pe care le ocupau²⁹.

În octombrie 1953, conducerea partidului a transmis organizațiilor din teritoriu că puteau preschimba carnetele de partid care urmau a fi înlocuite cu cărțile de evidență personală pentru toți membrii de partid. Prin introducerea noului sistem de evidență a membrilor și candidaților de partid au fost excluși 22 428 membri, majoritatea foști legionari sau membri și simpatizanți ai altor organizații fasciste și 24 696 membri elemente pasive³⁰. Operațiunea de preschimbare a

---

²⁶ *Ibidem*, p. 209-211; Stelian Tănase, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej 1948-1965*, București, Edit. Humanitas, 2006, p. 56.

²⁷ Nicoleta Ionescu-Gură, *op.cit.*, p. 213; Stelian Tănase, *op.cit.* p. 59.

²⁸ Nicoleta Ionescu-Gură, *op.cit.*, p. 213.

²⁹ *Ibidem*, p. 217.

³⁰ *Ibidem*, p. 218.

documentelor de partid s-a finalizat doar în 1956 și în toți acești ani excluderile au continuat.

Oricât s-a străduit conducerea partidului să crească numărul proletariatului, demersul a fost imposibil. La mijlocul anilor 50, procentul de reprezentare al muncitorimii nu era mai mare față de cel de la sfârșitul procesului de verificare. Pe tot parcursul existenței sale, partidul comunist a avut mai mulți membri funcționari și intelectuali decât muncitori.

3. Verificarea și excluderea femeilor din Partidul Muncitoresc Român. Studiu de caz: județele Maramureș și Satu Mare

Nu cunoaștem exact câte femei au fost verificate de partid atât la nivel național cât și la nivelul regiunii avute în atenția noastră. Nici documentele de arhivă nu sunt foarte explicite în acest sens, în statisticile raportate fiind trecut numărul total al celor verificați împărțiți după diferite criterii dar nu și după cel al sexului.

În județele din nord vestul României comisiile de verificare au fost formate imediat după ce conducerea de la București a decretat începerea operațiunii. Ele le-au verificat atât pe femeile din conducerea Uniunii Femeilor Democratice din România, cât și din alte structuri și organizații de partid, precum și simple membre.

Pentru zona pe care o avem în vedere, cele mai multe date le deținem din Regiunea Maramureș-Baia Mare, care cuprindea teritoriile a trei județe: Maramureșul istoric, Satu Mare și o parte din județul Sălaj, cu centrul la Cehul Silvaniei. Documentele din această regiune fiind mai numeroase, prezentul studiu se va axa pe informații care ne-au parvenit din acestea, bineînțeles atingând, ori de câte ori este posibil, și problematica de la nivelul județului Bihor.

Comisia Județeană de verificare a județului Maramureș, compusă din Aurel Cornățeanu-președinte, Baum Iosif, Bakos Ludovic, Văleanu Iosif, Iancu Nicolae membri, s-a întrunit la 22 ianuarie 1949 pentru a verifica componența Comitetului Județean UFDR Maramureș alcătuit la acea dată din 18 femei: Hrițiu Ioana, Kovaci Viorica, Sichertman Serena, Bedeoan Ana, Halmaghi Maria, Nemeș Magdalena, Buzatu Maria, Bența Viorica, Foghel Fani, Hilman Margareta, Suranyi Cecilia, Severin Hilda, Pop Ana, Ofrim Teodora, Dan Silvia, Teodor Ileana, Csiszar Sarolta și Halpert Aurora³¹.

Fiecare în parte a fost verificată, întocmindu-se o scurtă caracterizare în care erau trecute principalele calități, defectele, trăsăturile de caracter, starea psihică și emoțională, principiile de viață după care persoana se conducea în viață etc. La sfârșit, aceste observații erau aduse la cunoștința celor verificați fiind puși față în

---

³¹ Arhivele Naționale, Serviciul Județean Maramureș, Fondul Comitetul regional PMR Maramureș-Baia Mare, seria Colegiul de Partid, dos. 2/1949, f. 74.

față cu ceea ce se știa despre ei. Cu toate acestea, persoanele verificate aveau posibilitatea de a se „apăra”, justifica și de a se angaja pe un nou drum, cel al „moralei proletare”. În rândurile de mai jos vom reda constatările Comisiei de verificare despre fiecare femeie în parte:

1. **Kovaci Viorica:** membră de partid din 25 iunie 1946. De origine socială muncitorească, înainte de 23 august 1944 nu a făcut politică fiind și foarte tânără. S-a apropiat de mișcarea muncitorească la vârsta de 19 ani. Din anul 1946 și până în prezent s-a dovedit serioasă în activitatea ei, a participat la diferite acțiuni duse de partid unde a căutat să facă față sarcinilor ei. În 1948 a urmat școala medie de partid care i-a ajutat să-și ridice nivelul politic și ideologic. În unele probleme este încă confuză, inteligentă, cu simț de răspundere, atașată partidului, cu o morală sănătoasă, primește și însușește critica. Este consecventă în viața particulară. Este puțin timidă, nu este destul de perseverentă în muncă, sensibilă, se exprimă greu și nu este suficient de explicativă, uneori nervoasă, se descurajează ușor, câteodată folosește metoda de comandă, după ce este ajutată se îndreaptă nu are putere de mobilizare³².

2. **Sicherman Serena:** membră de partid din 28 septembrie 1945. De origine socială muncitorească, a avut legături cu mișcarea muncitorească începând cu anul 1933, activând în cadrul Sindicatului. În anul 1934 a fost încadrată în mișcarea ilegală pe linia Ajutorului Roșu și UTC iar din 1935 a fost încadrată în Partid participând și chiar organizând acțiuni de greve, are putere de organizare. A dat dovadă de spirit de sacrificiu, inițiativă și devotament în munca ei. A activat în ilegalitate până în 1941 când, urmărită de organele polițienești, a plecat la Budapesta de unde s-a reîntors în 1945. Din Budapesta a fost deportată în Germania, în lagăr, odată cu deportarea evreilor.

În tot timpul activității sale ilegale nu a fost arestată ci doar interogată de organele de siguranță. Întorcându-se din lagăr în anul 1945 s-a încadrat în munca de partid și a fost scoasă din producție activând cu toată puterea ei, dovedind pricepere și devotament față de partid. La începutul anului 1947 a fost scoasă din munca de partid cu ocazia reorganizării din martie, ceea ce a avut o influență grea asupra dânzei și a fost demoralizată, de fapt scoaterea ei din muncă nu a fost prelucrată în mod tovarășesc cu ea deși nu a fost scoasă pe baza greșelilor mai serioase, ci din cauza unor divergențe, având în vedere cadrul secției în care a activat. În acest timp fiind și gravidă nu a putut activa.

În avara anului 1948 a fost încadrată ca inspectoare la Direcția Comercială Județeană, iar pe urmă în biroul Comitetului Județean al UFDR. În această muncă a avut părți pozitive însemnate activând cu toate greșelile ei pentru a îmbunătății situația organizatorică. Este o tovarășă credincioasă partidului, cu mare simț de

---

³² *Ibidem*, fila 75.

răspundere și sacrificiu, cu un trecut politic și moral frumos, iubește partidul, are morala ridicată, este respectată de masele cu care vine în contact.

Este puțin lipsită de metode de convingere, nivelul ideologic și politic nu este la înălțimea conștiinței ei de clasă și devotamentului ei. Nu pune accent pe autoeducarea ei. Folosește practica din ilegalitate, privește în trecut și nu se dezvoltă în măsura cerințelor, este necruțătoare față de unele abateri morale mai mici, uneori folosește metode polițienești în muncă, dar aceasta nu face din rea credință, are perspective de dezvoltare cam încete³³.

3. **Bedeoan Ana:** membră de partid din 14 octombrie 1947. Origine socială țărani săraci. Până în anul 1947 nu a făcut politică fiind și prea tânără. După încadrarea ei în partid a fost lipsită de cunoștințele politice și ideologice, la început a lucrat în mod voluntar ca fotografistă pe lângă secția Cadre, iar pe urmă a fost salariată de partid, dând dovadă de răspundere față de sarcinile ei. A fost trimisă la școala medie de partid de unde s-a întors cu un nivel puțin ridicat și a fost încadrată ca activistă la județeană UFDR.

Activitatea ei în această muncă a fost rodnică. A fost prinsă într-un anturaj nefavorabil având unele ieșiri nereserioase și în oarecare măsură a devenit orgolioasă și îngâmfată. Nu a fost ajutată la timp să lichideze cu aceste lipsuri și astfel a devenit superficială în munca politică. Este o tovarășă tânără, cu puțină rezistență, nivel politic și ideologic cam slab, nu pune accent pe autoeducarea ei, sensibilă și zburdalnică, nu este perseverentă în muncă, puțin superficială, primește greu critica și nu este pătrunsă de spirit autocritic³⁴.

4. **Halmaghi Maria:** membră de partid din 18 ianuarie 1948. Originea socială, mic-burgheză. În trecut nu a făcut politică, încadrându-se în partid abia la sfârșitul anului 1947. Înainte de a se înscrie a avut unele legături intime cu un bărbat cu intenția de a se căsători, neștiind însă că acel bărbat avea soție și copii în altă localitate. În acest timp s-a antrenat cu acest bărbat în chefuri mai ușoare, obișnuindu-se cu alcoolul peste măsura permisă. În 1947 a rupt complet cu această viață căutând să se încadreze în munca cinstită. Din 1948, a fost încadrată ca funcționară, la Consiliul Sindical Județean, unde a activat în mod serios, dând dovadă de multă voință, pricepere, a înțeles ușor problemele politice și s-a ridicat din punct de vedere ideologic. A fost primită la Școala Centrală de cadre a UFDR-ului de unde s-a întors cu un nivel politic mai ridicat și a fost încadrată la Biroul Județean UFDR, ca responsabilă pentru munca culturală. La început sarcinile le-a dus la bun sfârșit, dar mai târziu antrenându-se într-un anturaj nesănătos care era la biroul județean al UFDR-ului, a decăzut devenind superficială, consumând băuturi, ceea ce a dăunat prestigiului UFDR.

---

³³ *Ibidem*, f. 75-76.

³⁴ *Ibidem*, fila 76.

Nu a fost la timp ajutată în lichidarea slăbiciunilor ei, critica făcută nu a fost destul de constructivă și astfel nu s-a debarasat imediat de greșeli. Este o tovarășă inteligentă, cu nivel politic și ideologic ridicat, cu aptitudini literare, înțelege problemele politice și știe să le aplice în munca practică, energetică, cu putere de convingere.

În multe probleme nu este destul de perseverentă, puțin influențabilă, nu este destul de combativă în privința abaterii morale, spirit critic și autocritic are, dar nu-l aplică întotdeauna, nu este destul de vigilentă și nu are curaj să recunoască întotdeauna greșelile comise. Pentru abaterile sale, sancțiunea „vot de blam” îi va fi de folos³⁵.

5. **Buzatu Maria:** membră de partid din 1946. De origine socială mic-burgheză, nu a făcut politică în trecut. În 1946 s-a înscris în PSD dar nu a depus nici o activitate politică până la unificarea partidului. Este soția unui subofițer deblocat, din cauza unor afaceri. Nivel politic slab, dar s-a străduit să îndeplinească sarcinile primite. A făcut muncă de îndrumare la sate obținând rezultate bune. Femeie cinstită, modestă, lipsită de dinamism, în muncă are morală bună și cunoaște problemele care frământă masele feminine. Știe să se apropie de ele. Este preocupată de greutățile materiale, având o familie grea. Nu este suficient de pătrunsă de spiritul de clasă și este confuză în problemele naționale³⁶.

6. **Nemeș Magdalena:** membră de partid din 1946. De origine socială mic-burgheză, este cunoscută de noi din 1939, când a venit din Ungaria. În acest timp a trăit într-un anturaj mic-burghez, ceea ce are încă urme adânci în mentalitatea ei. În anul 1946 s-a încadrat în partid, neavând însă noțiuni politice și ideologice cele mai elementare. A crescut politicește și în alegerile din 1946 a dat dovadă de atașament față de partid. Ca activistă a PCR-ului a muncit cinstit, dar a avut unele legături, iubindu-se cu un bărbat care nu se încadrează în morală proletară. A fost ajutată de partid și a lichidat această slăbiciune. Ca activistă a UFDR-ului, a dat dovadă de seriozitate și conștiință față de sarcinile primite, este inteligentă cu simț de răspundere, nivel politic mediocru, în care a fost ajutată printr-o școală de partid. Este bine văzută de oameni și este respectată, are inițiativă, se exprimă ușor, dar nu are aptitudini oratorice. Nu este destul de combativă și perseverentă în muncă, este puțin împăciuitoare față de abaterile morale ale unor tovarășe, nu este destul de vigilentă, puțin încrezută, se descurajează ușor. Are unele lipsuri în cunoașterea limbii române, ceea ce influențează munca ei, spirit critic și autocritic nu este deplin dezvoltat³⁷.

7. **Bența Viorica:** membră de partid din 7 martie 1947. Este de origine socială muncitorească. Nu a făcut politică în trecut. S-a încadrat în partid în 1947

---

³⁵ *Ibidem*, fila 76.

³⁶ *Ibidem*, fila 77.

³⁷ *Ibidem*, f.77

fără să fie lămurită despre scopurile ce urmărește partidul. În activitatea ei a fost serioasă, dar s-a dezvoltat greu, are unele cunoștințe marxiste, fără însă să le poată reda la alții, este puțin timidă, neavând încredere suficientă în forțele sale. Are morală bună, are dorința să învețe și merită să fie ajutată, printr-o școală de partid ca să-și îmbogățească cunoștințele³⁸.

8. **Foghel Fani**: membră de partid din 21 august 1945. De origine socială mic burgheză. În trecut a simpatizat cu ideile marxiste, fără însă să depună vreo activitate politică. În 1944 cu ocazia deportării evreilor dânsa a fost deportată la Auschwitz iar de acolo la Somerda, după un scurt timp a făcut serviciu la biroul lagărului ca furieră, în acest timp a avut o purtare umană cu ceilalți internați, fără să abuzeze de funcția ce deținea. După reîntoarcerea din lagăr în 1945 a fost primită în partid, dar stând sub influența soțului ei nu a activat pe linia politică, căutând să-și asigure existența prin diferite posibilități oferite de conjunctura din timpul inflației. Tot sub influența soțului ei a intenționat emigrarea în Palestina, iar după un scurt timp a reușit să se debaraseze de aceste tendințe, începând să activeze în mod consecvent pe linia UFDR-ului. A depus o muncă serioasă pe această linie, având rezultate însemnate în munca ei. Este o tovarășă cinstită cu o morală sănătoasă, inteligentă cu simț de răspundere, atașată partidului, nivel ideologic mediocru, are aptitudini oratorice, cu capacitate organizatorică, are orizont politic, se orientează ușor. Are unele lipsuri politice în privința simțului colectiv, în unele cazuri nu este destul de hotărâtă, nu este complet debarasată de unele tendințe și concepții mici burgheze. Are nevoie de ajutor în muncă, pentru a se putea debarasa de slăbiciunile ei³⁹.

9. **Hilman Margareta**: membră de partid din 1 ianuarie 1948. De origine socială mic burgheză, în trecut nu a făcut politică dar a simpatizat cu mișcarea sionistă, fără însă să fie înscrisă în vreo organizație. În anul 1944, cu ocazia deportărilor a fost deportată la Auschwitz de unde s-a reîntors în anul 1945. Activitate politică mai serioasă nu a depus nici după această dată, stând sub influența sionistă și a intenționat să plece în Palestina. În anul 1947 sub îndemnarea unor tov. s-a încadrat în Partid și a început să activeze pe linie politică unde a dus la îndeplinire sarcinile primite. Este o tovarășă serioasă, consecventă în muncă, cinstită, perseverentă în muncă, răspunde la chemările partidului. Conștiința de clasă nu sunt deplin dezvoltate, nivelul ideologic este slab, are unele apucături mici burgheze, comoditate, împăciuitoare față de dușmanul de clasă, combativitate slabă, este lipsită de spirit critic și autocritic, fără orizont politic. Are nevoie de ajutor și îndrumare în muncă⁴⁰.

---

³⁸ *Ibidem*, fila 77.

³⁹ *Ibidem*, f. 77-78.

⁴⁰ *Ibidem*, fila. 78.

10. **Pop Ana:** membră de partid din 12 octombrie 1947. De origine socială chiabură, în trecut nu a făcut politică dar familia ei este legată sufletește de Ilie Lazăr. Soțul ei a fost exclus din partid pentru imoralitate, nu este atașată partidului, activitatea ei nu este sinceră și nici nu este bine văzută în masele de femei. În munca ei folosește metode ieftine, nu este pătrunsă de spiritul luptei de clasă, are tendințe individualiste personale. Este o fire lacomă, dar știe să se acomodeze timpurilor, nu promite perspective pentru viitor. Prezența ei în funcția actuală nu întărește prestigiul partidului, are mentalitate străină clasei muncitoare⁴¹.

11. **Ofrim Teodora:** membră de partid din 21 septembrie 1947. De origine socială țărănească săracă, în prezent nu a făcut politică. Este de bună credință, înțelege problemele politice, dar nivelul ei cultural scăzut, nu-i ajută să ducă o activitate politică cinstită, dar puțin primitivă. Se exprimă greu. Poate fi folosită în muncă între femeile țărance, fără însă să aibă sarcini mai importante⁴².

12. **Dan Silvia:** membră de partid din 1946. provine dintr-o familie burgheză (tatăl învățător), în trecut nu a făcut politică până în 1940 a funcționat ca învățătoare în diferite localități din Ardealul de Nord, iar perioada 1940-1945 a funcționat ca învățătoare în județul Severin (nu suntem în posesia referințelor din această perioadă) după anul 1945 de când funcționează în Maramureș, s-a dovedit bună pe terenul profesional, fiind bine apreciată din partea organelor superioare. În anul 1946 a fost primită în PSD unde la început nu a fost activă și numai după unificarea partidului a intensificat activitatea pe linia politică. În calitatea ei de învățătoare a căutat să contribuie la toate acțiunile întreprinse, atât din partea UFDR-ului cât și pe calea profesională, a dat un ajutor prețios la munca de lămurire în cadrul populației, combătând zvonurile în legătură cu transportarea copiilor, a reușit să fie ascultată și iubită de populația în cadrul căreia trăiește. În activitatea ei de partid a avut unele succese, atât organizatorice cât și politice, este o femeie de bună credință, are putere de mobilizare, însuflețită în muncă, este în stare să conducă unele acțiuni. Înțelege problemele politice și știe să le lege cu practica, are conștiința de clasă, e bună agitatoare, are morală bună, prezentabilă și consecventă. Este puțin sensibilă, nu a lichidat complet cu unele apucături mic burgheze, simțul critic și autocritic nu este deplin dezvoltat, are nevoie de ajutor în muncă⁴³.

13. **Todor Elena:** membră de partid din 22 decembrie 1945. De origine socială muncitorească, până în 1945 nu a făcut politică. În 1945 s-a încadrat în partid fiind funcționară la secția educație politică al județenei PCR, dezvoltându-se repede și sarcinile politice le-a dus la îndeplinire. În activitatea ei a avut unele lipsuri în privința disciplinei a fost puțin pripită în muncă, nedând atenție suficientă

---

⁴¹ *Ibidem*, fila 78.

⁴² *Ibidem*, fila 78.

⁴³ *Ibidem*, f. 78-79.

problemelor politice. A înțeles greu linia partidului în problema națională, având unele ieșiri șovine maghiare. După ce a fost lămurită, s-a îndreptat. A depus o activitate în alegerile din 1946. În 1947 a activat un scurt timp la organizația Apărării Patriotice și în martie 1947 a fost încadrată în comitetul județean al PCR ca responsabilă pe linia feminină. În această funcție nu s-a dovedit destul de serioasă și nu a știut să cuprindă munca și nici ajutor nu a primit la timp.

Între timp s-a și îmbolnăvit neputând mai departe să exercite această funcție. Din 1948, ianuarie, funcționează la Direcția Comercială Județeană ca funcționară și în acest timp a participat la mai multe acțiuni duse de partid unde a dovedit bunăvoință în îndeplinirea sarcinilor. Este o femeie tânără, energică, combativă, cu orientare politică, spirit critic dezvoltat, dar autocritic slab. Se exprimă clar, vorbește agitatoric, știe să se apropie de mase. Puțin încăpățânată și ambițioasă, sensibilă, uneori pierde curajul, nivel politic în dezvoltare. Nu a lichidat complet cu unele rămășițe mic burgheze, viața familiară nearmonioasă, este în divorț cu soțul ei, dar nu din greșeala ei⁴⁴.

14. **Csiszar Sarolta:** membră de partid din 28 septembrie 1947, originea socială muncitorească. În trecut nu a făcut politică, de când s-a încadrat în partid a dus la îndeplinirea sarcinilor primite. Este o tovarășă cinstită, corectă, cu morala bună, fără vicii, a urmat cursurile ICD unde s-a dezvoltat din punct de vedere ideologic și politic. Ca profesoară la Liceul Mixt din Vișeu de Sus este respectată, are conștiința de clasă, primește și însușește critica. Are unele lipsuri în cunoașterea limbii române, nu este destul de energică și combativă, are nevoie de ajutor și îndrumare în munca politică⁴⁵.

15. **Halpert Aurora:** membră de partid din 9 septembrie 1947. De origine socială muncitorească, în trecut a simpatizat cu mișcarea muncitorească, cotizând sume mai mici Ajutorului Roșu. A fost deportată la Auschwitz de unde s-a reîntors în anul 1945 și nu s-a încadrat imediat în partid, stând în anturaj nesănătos. În 1947 s-a încadrat în partid, la început a avut o activitate slabă, dar după un timp a devenit mai activă și a îndeplinit toate sarcinile primite. La alegerile din 1948 a fost activă îndeplinind sarcina importantă la o secție de votare. Este o tovarășă cinstită, corectă, credincioasă partidului, lipsită de combativitate și dinamism, nu este suficient de pătrunsă de spiritul luptei de clasă, puțin moale, uneori timidă. Are morala bună⁴⁶.

16. **Hrițiu Ioana:** membră de partid din 3 septembrie 1947. De origine socială țărănească (chiabură), în trecut nu s-a manifestat politicește, a fost căsătorită cu un subofițer de jandarmi maghiar. În timpul războiului, tatăl ei fiind primar a persecutat populația evreiască. După încadrarea ei în partid a fost ajutată

---

⁴⁴ *Ibidem*, f. 79.

⁴⁵ *Ibidem*, fila 79.

⁴⁶ *Ibidem*, fila 79.

să-și ridice nivelul ei politic și printr-o școală de partid, după aceasta a fost ridicată ca activistă la UFDR unde nu s-a achitat de sarcini, căutând să ducă în eroare partidul prin rapoarte false, ireale, fiind lipsită de orice seriozitate și aceste lucruri au continuat și după ce s-a prelucrat cu dânsa greșelile. A început să trăiască o viață imorală nedemnă pentru o membră a partidului, neluând în considerație ajutorul partidului pentru a lichida cu aceste slăbiciuni. Locuința ei a fost vizitată de diferite elemente dubioase din punct de vedere moral atrăgând după sine și pe alte tovarășe în acest anturaj.

A manifestat în mai multe rânduri neîncrederea în statornicia regimului pronunțându-se chiar în acest sens. În alegerile din 1946 a votat cu ochiul. Este o femeie cu viață destrăbălată, orgolioasă, nesinceră, fără seriozitate, nu a fost în stare să lichideze cu slăbiciunile ei⁴⁷.

17. **Suranyi Cecilia:** membră de partid din 1946. De origine socială moșieră (300 jug. pământ). S-a înscris în PSD fără să aibă ceva cu interesele clasei muncitoare. Soțul ei a fost subșef de siguranță, tot timpul a trăit în anturajul burgheziei. A divorțat de soțul ei și a dus o viață imorală (chefuri, beții, bărbați etc). În anul 1944 s-a refugiat cu trupele nemțești, este rău văzută de către populație datorită vieții destrăbălate. Are o mentalitate burgheză, nu prezintă nici o valoare pentru partid⁴⁸.

18. **Hilda Severin:** membră de partid din noiembrie 1945. De origine din Germania. Încă din tinerețe a început o viață ușoară plină de aventuri. A fost angajată la diferite teatre, ca artistă trăind o viață imorală. S-a căsătorit cu un element burghez care a fost simpatizant legionar, sprijinind materialicește și moralicește mișcarea legionară. Dânsa a condamnat măsurile agresive luate față de mișcarea legionară. În aceste timpuri trăiau în permanență în anturajul elementelor burgheze dușmănoase. În timpul războiului, avea domiciliul la Vaslui, în casa ei stăteau permanent ofițeri superiori germani și chiar un timp mai scurt a fost instalat în casa ei și Comandamentul Statului Major German cu care dânsa făcea chefuri, petreceri etc. Cu toate că era căsătorită, totuși avea legături intime cu mai multe persoane dintre ofițeri germani și români. În 1942 a fost decorată cu Ordinul II sanitar. În 1943, a fost într-o excursie la Odessa. Făcea călătorii dese cu ofițeri germani la Iași și București. Nu am reușit să descoperim dacă făcea spionaj în favoarea armatei germane, dar credem că a făcut și aceasta. Tatăl ei a fost internat în lagăr după 23 august 1944, motivul nu-l cunoaștem. S-a înscris în partid la Băile Herculane, fără însă să înceteze cu morala ușoară cu care a fost obișnuită. În alegerile din 1946 cu toate că era activistă la A.P. nu a votat, călătorind în acest timp după treburile ei personale. În 1946 a trăit în concubinaj cu un șef de gară din Băile Herculane. De când activează la Sighet 1947, s-a înconjurat de elemente

---

⁴⁷ *Ibidem*, fila 80.

⁴⁸ *Ibidem*, fila 80.

compromise, ofițeri deblocați, dușmani ai regimului nostru. În prezent are legături intime cu un element dubios din punct de vedere politic. Este o femeie imorală, trăind permanent o viață destrăbălată, a protejat și ajutat ofițeri germani. Nu are nimic în comun cu suferințele și interesele clasei muncitoare, prezența ei în partid având ca scop de a acoperi trecutul ei rușinos⁴⁹.

Concluziile verificării comitetului de conducere al UFDR Maramureș erau că din punct de vedere al compoziției structura nu era una sănătoasă, majoritatea fiind femei de origine mic-burgheză, funcționare și foarte puține muncitoare. Principala vinovată, considera comisia de verificare, pentru dezastrul din conducerea organizației de femei era Hrițiu Ioana, loțiuitoarea secretarei. Prin purtarea ei imorală ea a compromis organizația. A introdus în cadrul conducerii o atmosferă nesănătoasă antrenând și pe alte membre din conducere la chefuri și beții. Totodată, rapoartele pe care le întocmea către structurile superioare nu aveau nici o bază reală, munca fiind dusă superficial. S-a înconjurat de unele persoane tinere, studenți, cu care petrecea nopțile în sediul organizației de femei⁵⁰.

În acest timp, ședințele s-au ținut foarte rar, fără regularitate. Nu s-a ținut o legătură strânsă cu plășile, ajungându-se în situația în care responsabilele din acele zone nu cunoșteau ce aveau de făcut. Membrele comitetului județean al UFDR Maramureș nu petreceau decât puține ore la locul de muncă: „înainte de masă veneau pe la 9,10,11 iar după masă rareori se prezentau.” Totodată, se pare că conducerea UFDR a pierdut contactul cu masele de femei. Acest lucru a făcut ca în comitetele de conducere din orașe și sate să intre doar soții de preoți și învățătoare⁵¹.

Având în vedere toate aceste aspecte și multe alte considerente, în data de 25 ianuarie 1949 a fost organizată o ședință a comisiei de verificare împreună cu femeile din conducerea UFDR cărora le-au fost aduse la cunoștință caracterizările individuale. Membri comisiei de verificare au consemnat inclusiv faptul că „datorită nivelului scăzut al tovarășelor, ședința avea aspectul unei înmormântări. Cum îi revenea rândul la verificare începea să plângă. Erau lipsite de combativitate, observându-se tendința de a micșora greșelile unor tovarăși iar cei care au intrat în verificare nu au suportat critica. Tovarășa Hrițiu Ioana după ce i s-au arătat greșelile comise a început să plângă căutând să influențeze pe cei prezenți că insuccesele în muncă se datoresc faptului că secretara UFDR-ului este bolnavă”⁵².

În ciuda lamentărilor, Comisia de verificare a decis excluderea din conducerea UFDR-ului a trei persoane: Hrițiu Ioana, Suranyi Cecilia și Hilda Severin și promovarea în muncă a celorlalte⁵³. Astfel se încerca încurajarea celor

---

⁴⁹ *Ibidem*, fila 80.

⁵⁰ *Ibidem*, fila 74.

⁵¹ *Ibidem*, fila 74.

⁵² *Ibidem*, fila 74.

⁵³ *Ibidem*, f. 80-81.

rămase arătându-li-se faptul că în ciuda unor trăsături de personalitate mai puțin dezirabile, Partidul are încredere în ele și că dacă într-adevăr își doresc, vor fi ajutate să depășească neajunsurile.

Nu doar femeile din conducerea UFDR au fost verificate. Spre exemplu în 4 ianuarie fuseseră verificați membri comitetului județean al PMR Maramureș, printre care se aflau și o serie de femei: Moldovan Sarolta, Buxar Magdalena, Opriș Ioana, Kokenyesdi Sarolta, Holdiș Veronica, Reisz Elisabeta, Hackel Gabriela. Din conducerea Comitetului Democrat Evreiesc a fost verificată Steinfeld Liliana, din Comitetul de Partid CFR Sighet a fost verificată Jodi Elena, din Comitetul de Plasă Ocna Șugatag, a fost verificată Cristurian Irma, din Comitetul de Plasă Vișeu a fost verificată Chiliciuc Ana, din Plasa Șugatag a fost verificată Ardelean Elisabeta⁵⁴.

Într-un mod aproape identic a decurs și verificarea membrilor din **Comitetul Județean UFDR Satu Mare**. Aici Comisia Județeană de Verificare s-a întrunit la 20 ianuarie 1949 pentru a le verifica pe cele 18 membre ale organizației de femei⁵⁵. Concluziile verificării au fost aduse la cunoștința fiecăreia dintre ele:

1. **Rapaport Irina**: născută în anul 1916, origine mic burgheză, 7 clase primare, croitoreasă de profesie. Este responsabilă administrativă la UFDR, membră de partid din 1947. Între 1935-1940 a activat în mișcarea ilegală, pe linia Ajutorului Roșu. În anul 1941 a avut o cădere unde s-a comportat slab, însă la închisoare s-a comportat bine integrându-se în colectiv. În anul 1944 a fost deportată în Germania de unde a revenit în anul 1945 și s-a implicat în organizația de masă. A fost încadrată în partid în anul 1947 de către Regionala Oradea. Este o tovarășă devotată, cu morală bună, sânguincioasă, are rămășițe mici burgheze, nu e destul de vigilentă, nervoasă. Spiritul critic și autocritic insuficient dezvoltat. Are perspective de dezvoltare⁵⁶.

2. **Gombos Terezia**: născută în anul 1902, de origine muncitorească, 6 clase primare de profesie muncitoare, membră în Comitetul Județean UFDR, membră PCR din anul 1945. Este o tovarășă cinstită, sinceră, cu spirit critic muncitoresc. Nivelul politic este slab, spiritul critic și autocritic slab. În muncă folosește metode dictatoriale, este încrezută. Mai are perspective de dezvoltare⁵⁷.

3. **Feldman Szekely Rozalia**: născută în anul 1914, de origine mic burgheză, 4 clase gimnaziu, profesia funcționară. Este responsabilă organizatorică la UFDR, membră de partid din 1945. În anul 1938 a fost în organizația sionistă. În anul 1932 a avut legături cu UTC muncind pe linia Ajutorului Roșu. În anul 1943 a avut o cădere, la siguranță comportându-se slab. A fost încadrată în partid de către

---

⁵⁴ *Ibidem*, passim.

⁵⁵ Arhivele Naționale, Serviciul Județean Satu Mare, *Fond Comisia Județeană de Verificare a Membrilor de Partid Satu Mare*, dos. 4/1948, f. 21.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 22.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 22.

Regionala Banat în anul 1945. Este o tovarășă cinstită, cu mare putere de muncă. Se laudă mereu cu trecutul ei. Are conștiință politică. Este foarte sensibilă. În anul 1947 s-a căsătorit cu Spitz Gheorghe care a fost un escroc, exclus din partid. Față de această situație nu a luat poziție hotărâtă de a divorța. Are perspective de dezvoltare⁵⁸.

4. **Fernea Floare**: născută în 1919, origine țărănească, 6 clase primare, de profesie casnică. În prezent primăriță în comuna Roșiori și membră în Comitetul Județean UFDR, membră de partid din 1947. Este o tovarășă devotată, energică, hotărâtă, are spirit muncitoresc și calități organizatorice. Spiritul critic și autocritic puțin dezvoltat, nivel politic slab. Are perspective de dezvoltare⁵⁹.

5. **Orban Elvira**: născută în anul 1917, origine socială muncitorească, 7 clase primare, de profesie rîchituitoare de ghețe. Membră în Comitetul Județean UFDR iar în partid din 1947. Este o tovarășă cinstită, sinceră, devotată. Are conștiință de clasă. Nivelul politic slab. Este moale, influențabilă, nu are încredere în colectivul de muncă. Are perspective de dezvoltare⁶⁰.

6. **Popovici Susana**: născută în anul 1922, origine mic-burgheză de profesie casnică, 7 clase de liceu, în prezent Responsabilă Culturală UFDR, membră în comitetul Județean UFDR. S-a căsătorit cu un colonel mai bătrîn cu 25 de ani decât ea. Este constantă, are voință de muncă. Vede just problemele politice. Spiritul critic și autocritic insuficient dezvoltate. Este sectară, în muncă moale. Are greutăți familiale. Are perspective de dezvoltare⁶¹.

7. **Kuki Maria**: născută în anul 1906, origine muncitorească, 4 clase secundare, de profesie funcționară, membră în Comitetul Județean UFDR, membră în partidul comunist din 1946. A fost membră în NMK și organizații religioase (Karitasz). Este o tovarășă cinstită, are morală bună. Are voință de muncă. Nivelul politic foarte scăzut. Are mentalități mici burgheze. Este timidă, ușor influențabilă. Mai are perspective de dezvoltare⁶².

8. **Balo Palma**: născută în 1913, de origine mic-burgheză, 4 clase secundare, casnică, membră în Comitetul Județean UFDR și în partid din 1947. În campania alegerilor din 1946, răcindu-se a răcit (!), ceea ce o împiedică în muncă. Este o tovarășă cinstită, sinceră, cu spirit de răspundere. Are cunoștințe politice. Este puțin timidă și puțin sensibilă. Trebuie îngrijită să se însănătoșească. Are perspective de dezvoltare⁶³.

9. **Rafan Domnica**: născută în anul 1922, origine țărănească, 4 clase primare, profesia casnică, membră în Comitetul UFDR, în partid din 1945. Este cinstită,

---

⁵⁸ *Ibidem*, f. 23.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 23.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 23.

⁶¹ *Ibidem*, f. 24.

⁶² *Ibidem*, f. 24.

⁶³ *Ibidem*, f. 24.

sinceră, devotată, nivel politic în dezvoltare. Își dă silința să învețe. Vede just problemele politice. Puțin moale, timidă, nu e destul de combativă, are perspective largi de dezvoltare⁶⁴.

10. **Lupșa Ana**: născută în anul 1897, origine țărănească, analfabetă, de profesie agricultoare, membră în comitetul Județean UFDR, în partid din 1945. Este o tovarășă cinstită, devotată, hotărâtă, energică, combativă, cu spirit sănătos muncitoresc. Are conștiință de clasă dezvoltată. Nivelul politic slab, nu știe carte. Urmează școala de analfaței. Mai are perspective de dezvoltare⁶⁵.

11. **Budai Elena**: născută în anul 1901, origine muncitorească, 6 clase primare, profesia muncitoare, membră în Comitetul Județean UFDR, membră de partid din 1945. Între anii 1930-1933 a avut legătură cu mișcarea ilegală, dând locuința ei și a cotizat pentru Ajutorul Roșu. Între anii 1941-1944 a activat ca membră NMK. Este o tovarășă devotată, sarcinile primite le îndeplinește, are conștiință de clasă, politicește este slab pregătită. Se subapreciază. Perspectivă de dezvoltare limitată⁶⁶.

Au fost excluse din organizația de femei și din partid:

1. **Tanodi Clara**: născută în anul 1908, mic burgheză, 4 clase liceu, funcționară. Membră în comitetul UFDR, membră de partid din 1945. A fost moșieră, soțul ei fiind avocat cu 140 de jugăre de pământ. A intervenit pentru episcopul Erdei Aladar la siguranță pentru activitatea reacționară a finanțat și participat la acțiuni și cercuri religioase⁶⁷.

2. **Ferenczy Elena**: născută în anul 1916, origine muncitorească, 7 clase elementare, casnică, în prezent secretara Crucii Roșii și membră în Comitetul județean UFDR, membră de partid din 1945. Este un element cu simțuri anormale, homosexuale. În perioada 1942-1947 a practicat homosexualitatea cu Iancu Rozalia, ceea ce a recunoscut și ea. Comisia hotărăște excluderea din Partid pentru că fiind un element imoral a compromis prestigiul partidului⁶⁸.

3. **Bretter Elena**: născută în anul 1909, origine țărănească, 4 clase liceu, funcționară membră în Comitetul UFDR iar în partid din 1946. Este un element care trăiește o viață imorală. În anii de secetă bărbatul ei se ocupa de afaceri. În 1945-1946 a luat parte la diferite chefuri, ce au fost aranjate de către o mulțime de speculanți, elemente dubioase, unde au fost chiar și spioni internaționali. Șeful serviciului de spionaj englez în România a fost și el în casă stând de vorbă cu ea singură în 1946. Cu ocazia chefurilor numita a fost dezbrăcată în pielea goală și pusă pe masă să stea la dispoziția societății de orgie. A avut legături strânse cu conducătorii partidelor reacționare, cu secretarul general al PNT Maniu, avocatul

---

⁶⁴ *Ibidem*, f. 24.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 24.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 23.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 25.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 25.

Dr. Anderco Ștefan și cu președintele PNȚ Maniu, Demian Titus, al cărui frate l-a ascuns în casa ei, căutat fiind de siguranță. În concluzie este un element care a trăit o viață imorală, dăunând prin aceasta Partidului și a avut legături strânse cu elemente dubioase, reacționare. Comisia hotărăște excluderea ei din partid⁶⁹.

4. **Hutton Elisabeta (Szilvășan):** născută în anul 1913, mic-burgheză, 4 clase secundare, muncitoare. În prezent secretară de plasă, membră în Comitetul UFDR, membră în partid din 1945. În timpul ocupației maghiare a fost înscrisă în NMK având funcția de responsabilă feminină. Are spirit muncitoresc, este secretară de plasă. Morala în trecut lasă de dorit, are sifilis cu patru cruci. Nivelul politic slab. Nu se ocupă cu autoeducarea ei. Comisia hotărăște că, întrucât ducea o viață imorală, bolnavă fiind acum de sifilis să nu primească muncă de răspundere în cadrul partidului timp de 1 an⁷⁰.

5. **Sandra Raveca:** născută în anul 1912, origine muncitorească, 4 clase primare, casnică, membră de partid din 1946. Este o tovarășă săracă, muncitoare, cu voință de muncă, energică și combativă. Tovarășa s-a refugiat din Moldova în anul 1946, lăsând 5 copii mici acolo. Trăiește împreună cu un moș care are familie la plasă în comuna Egheriște jud. Satu Mare din care cauză s-a dat la scandaluri în familie. În repetate rânduri s-a îmbătat terorizând cetățenii din comună că îi dă în judecată din care cauză a compromis partidul. Comisia hotărăște sancționarea ei cu vot de blam cu avertisment și interzicerea de a ocupa timp de 2 ani posturi de conducere în partid pentru viața sa imorală și metodele de muncă străine de partid⁷¹.

6. **Tulcova Teodora:** născută în anul 1900, origine țărănească, 4 clase primare, casnică, membră de partid din 1945. Este născută în URSS. În 1921 a venit în România cu un prizonier. Este o tovarășă atașată cu spirit muncitorească, are voință de a munci. Are unele cunoștințe politice. În ianuarie 1949 a venit în stare de beție la județeană având asupra ei documente de partid. La predarea plicului a fost găsit desfăcut. A fost luată și dusă la poliție unde s-a trezit. Prin acest fapt a compromis prestigiul partidului. Este sancționată cu vot de blam pentru lipsă de vigilență⁷².

Comisia de verificare făcea câteva constatări și cu privire la activitatea Comitetului Județean UFDR Satu Mare. Conform acestora „comitetul cu toate greșelile lui a muncit, a organizat cămine pentru copii, a reușit să ridice cadre sănătoase din masele muncitorești și țărănești.” Ca slăbiciuni comisia consemna următoarele aspecte: conducerea organizației de femei nu a ținut ședințe decât foarte rar; activistele nu efectuau suficient teren, nivelul politic al femeilor era

---

⁶⁹ *Ibidem*, f. 25.

⁷⁰ *Ibidem*, f. 25-26.

⁷¹ *Ibidem*, f. 26.

⁷² *Ibidem*, f. 26.

foarte scăzut; nu erau destul de vigilente; au mentalități mici burgheze, sunt infiltrate unele elemente imorale și chiabure⁷³.

Spre deosebire de Maramureș însă, ședința în care le-au fost aduse la cunoștință femeilor aceste constatări „a decurs într-un spirit destul de combativ, tovarășele erau cam indisciplinate. Au început a vorbi înainte de a se da cuvântul, nu era suficient spirit partinic, nu au fost pătrunse de spiritul critic și autocritic. La unele tovarășe care și-au expus autobiografia au început să plângă”⁷⁴.

Am prezentat aceste două cazuri pentru a evidenția faptul că modul de operare era aproape identic, indiferent de județ. Prin extensie putem afirma aproape cu certitudine că situația a stat la fel și în celelalte județe din Nord Vestul României.

---

⁷³ *Ibidem*, f. 21.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 22.